

Miesten kansalaistalo Mattilassa tehdään uudenlaista miestyötä

Jukka Tukia, Marko Ajanki, Arvi Pihlman, Juha Santala ja Jelena Santalainen

TIIVISTELMÄ

■ Mattila on Settlementti Tampere ry:n Miesten kansalaistalo, jossa tehdään uudenlaista miestyötä ennaltaehkäisevänä kansalaistoimintana. Kirjoituksessa selvitetään Mattilan teoreettisia lähtökohtia eli yhteisösosiaalityötä, freireläistä sosiaalipedagogiikkaa ja uudenlaista miestyötä. Lisäksi selvitetään Mattilan toiminnallisia ratkaisuja ja työskentelyn käytäntöjä Mattilan arjessa. Tarkemmin kuvataan mieslähtöisen kansalaistoiminnan toteuttamista arjessa ja arjen työssä. Uudenlaisessa miestyössä keskeistä on tehdä ero yksilöihin kohdistuvan asiantuntija- ja ongelmakeskeisen auttamistyön sekä miesten tasavertaisuuteen perustuvan yhteisöllisen työn välille. Mattilaan ovat tervetulleita kaikenlaiset miehet ikään, uskontoon, seksuaaliseen suuntautumiseen, etniseen taustaan jne. katsomatta. Olennaista on edistää erilaisten miesten välistä dialogia.

Asiasanat: *Miestyö, yhteisösosiaalityö, sosiaalipedagogiikka, kansalaistalo*

ABSTRACT

MATTILA MEN'S CIVIC HOUSE – A NEW PERSPECTIVE TO MEN'S WORK

■ Mattila is a civic house for all men run by Settlement Tampere. In Mattila they do new kind of Men's Work as a preventive social work. It is based on the theoretical perspectives of Community Social Work, Settlement movement and Freirean Social Pedagogy. The study clarifies the main features of action and practices in the everyday life in Mattila. In order to understand this new kind of Men's Work we need to see the difference between traditional problem-oriented individual helping work and community based civic work. Man is not a problem and there are no helpers in Mattila. Mattila welcomes all kinds of men and there is no discrimination of color, race, age, sexual orientation or religion. Mattila encourages dialogue between different men with different backgrounds and promotes cultural exchange and awareness of different cultures.

Keywords: *Men's Work, Community Social Work, Social Pedagogy, Neighbourhood House*

Johdanto

Mattila on Settlementti Tampere ry:n Miesten kansalaistalo, jossa tehdään uudenlaista miestyötä ennaltaehkäisevänä kansalaistoimintana. Mattilassa ei ole auttajia, työntekijät ja kävijät toimivat tasavertaisesti eikä mies ole siellä ongelma. Seuraavassa kuvataan Mattilan teoreettisia lähtökohtia, toiminnan perusteita, käytännön sosiaalisia suhteita sekä tuodaan esiin uudenlaisen miestyön välttämättömyys.

Sosiaalipedagoginen dialogi

Työntekijäkeskeisen sosiaalityön ja autoritaarisen kasvatusajattelun sijasta sosiaalipedagogisessa työssä pyritään dialogiin kasvatuksen ja oppimisen lähtökohtana. Sosiaalipedagogisessa työssä dialogia ei pidetä ensisijassa asiakastyön välineenä eikä sen tavoitteet rajoitu työntekijän ja asiakkaan välisen suhteen luomiseen. Kansalaistoiminnassa ei ole asiakkaita tai auttajia ja autettavia, vaan kansalaisia ja yhteisön jäseniä, jotka Mattilan tapauksessa ovat miehiä. Settlementtityö edellyttääkin laajaa ymmärrystä dialogisesta toiminnasta.

Sosiaalipedagogisessa työssä freireläisen dialogikäsitteen mukaan dialogia käydään aina vuorovaikutuksessa todellisuuden, yhteisön, toisen ihmisen, maailman, historian ja etenkin oman itsen kanssa. Dialogin tavoitteena on kaikkien ihmisten tietoisuuden lisääntyminen todellisu-

desta ja heistä itsestään suhteessa maailmaan. Suhtautumalla dialogisesti ihmisiin ja elämään saamme totuudellisemman ja perustellumman käsityksen todellisuudesta. Näin voimme alkaa hiljalleen vapautua harhaisista uskomuksista ja väärästä tiedosta, jotka tarpeettomasti kahlitsevat toimintaamme. Lisääntyneen tietoisuuden varassa osaamme paremmin elää omaa elämäämme ja parhaassa tapauksessa yhdessä muiden kanssa muuttaa maailmaa kaikille vieläkin paremmaksi paikaksi elää (Freire 2016).

Yksinkertaisimmillaan dialoginen suhtautuminen tarkoittaa toisen ihmisen, elämän ja luonnon kunnioittamista ja rakastamista. Dialogin syntyminen toisen ihmisen kanssa edellyttää ehdotonta kunnioitusta toista ja hänen elämäntapaansa kohtaan. On oltava nöyrä ja pidättäytyttävä toisten neuvomisesta, ohjaamisesta ja opettamisesta. Arjen ja ihmiselon monimuotoisuutta ei pidä yrittää kahlita liiallisella kontrollilla. On uskottava ihmisiin ja heidän kykyihinsä itse ratkoa ongelmiaan. Ei ole toivotonta tapautta. Kaikilla on voimavaroja ja osaamista sekä kykyä oppia. Usein dialogin virittymiselle riittää, kun pyrkii toimimaan humanistisen ihmiskäsityksen mukaisesti. (Freire 2016.)

Sosiaalipedagogin on käytettävä kaikkia mahdollisia keinoja dialogin käynnistämässä. Siksi sosiaalipedagoginen työ onkin käytännöllistä ja luovaa eikä se palaudu sääntöihin, prosessikuvauksiin tai menettelytapaohjeisiin. Usein yhdessä ruokailu, oleminen ja tekeminen auttavat dialogin syntymistä. Lisäksi dialogia voi edistää osoittamalla ihmisille johdonmukaisesti ja aidosti kunnioitusta. Ihmisille voi antaa lahjoja niiden eri muodoissaan ilman kokemusta, että kaikki hyvä tulee aina ansaita. Tärkeintä on luottaa ihmisten rehellisyyteen ja antaa heille vastuuta yhteisön kannalta tärkeiden tehtävien suorittamisessa. Ihmiset ovat yleensä taitavampia ja pystyvämpiä kuin uskommekaan. (Sennett 2004.)

Mattilassa tehdään yhteisösosiaalityötä

Kansainvälisesti yhteisösosiaalityön ideologiset ja toiminnalliset juuret ovat setlementtiliikkeessä ja sitä kautta työssä, jota tehdään ihmisten kanssa heidän omilla yhteisöissään. Sosiaalisista ongelmista kärsiville alueille perustettiin setlementtejä eli naapurustaloja, jotka toimivat alueen väestön sosiaali- ja kulttuurikeskuksina unohtamatta kansansivistystyötä. Ennaltaehkäisevässä työssä setlementit on tarkoitettu tavallisille ihmisille eikä pelkästään institutionaalisesti leimatuille väestöryhmille (ks. Juhila 2006) kuten päihteiden ongelmakäyttäjille, mielenterveyskuntoutujille tai kehitysvammaisille.

Mattilan toiminta perustuu settlementiliikkeen arvoihin, joita ovat arjen keskellä toteutuva lähimmäisenrakkaus, yhteisöllisyys ja erilaisten ihmisten välinen yhteistyö. Settlementti- ja sosiaalityön äidin, Jane Addamsin, keskeinen lähtökohta oli demokratian edistäminen. Hänelle ei riittänyt se, että suurimmalla osalla ihmisistä asiat olivat hyvin, vaan kaikille oli annettava mahdollisuus osallistua yhteiskunnan rakentamiseen omalla panoksellaan ja ihmisiä oli autettava tässä tavoitteessa. (Addams 1905.)

Jane Addamsin demokratia- ja osallisuuskäsitys oli arkinen. Osallisuutta ei mitata äänestysaktiivisuudella vaan kyvyllä elää ja toteuttaa itseään jokapäiväisessä elämässä. Ketään ei saa hylätä ja kaikilla on oltava oikeus tuntea olevansa arvostettu yhteisön jäsen. Yhteisöön kuuluminen on ihmisoikeus, joka ei kaikkien ihmisten kohdalla toteudu toivotusti. Myös Mattilan miesten kansalaistaloa on kehitetty edellä mainittujen settlementiliikkeen peruslähtökohtien mukaisesti. (Addams 1905.)

Perinteinen yhteisösosiaalityö on korostetun alueellista ja paikallista. Dialogia käydään ihmisten arjessa eli siinä maailmassa, jossa ihmiset elävät. Toisten maailmaa ei tietenkään saa pyrkiä hallitsemaan, jolloin mitä tahansa saattaa tapahtua. Turvallisuutta tärkeämpää on vapaus kaikissa muodoissaan. Vain yhdessä alueen asukkaiden kanssa voimme tuottaa toimintaa, joka aidosti perustuu heidän tarpeisiinsa. On siis luotettava asukkaiden omaan kykyyn ratkaista yhteisönsä ongelmia. On tärkeämpää tukea ihmisiä itsepuun, kuin tehdä asioita heidän puolestaan. (Ronny 1986.)

Kehitettäessä kansalaistaloja näistä lähtökohdista osallistumisen kynnyksiä tulisi pitää matalana. Ensinnäkin kansalaistalon tulisi olla fyysisesti helposti saavutettavissa ja sijaita lähellä ihmisiä. Aukioloaikojen tulisi vastata kävijöiden toiveita. Toiseksi sen tulisi olla psyykkisesti mahdollisimman helposti saavutettavissa. Se ei saa leimata kävijöitään diagnooseilla tai läheteillä. Osallistumista ei tarvitse perustella ja kaikki osallistumisen motiivit ovat sallittuja. Anonymiteetistä huolehditaan eikä kävijän välttämättä tarvitse kertoa nimeään. Yleensäkin käynti on tehty vaivattomaksi ja helpoksi ilman turhaa byrokratiaa ja lomakkeita, puhumattakaan tulo- ja haastatteluista tms. (Kaakinen, Törmä, Huotari & Inkeroinen 2003.)

Sosiaalisesti talon tulisi olla sisään sulkeva. Kaikki ovat tervetulleita ja olisi suotavaa, että settlementtien toimintaan osallistuu ihmisiä kaikista väestöryhmistä, asunnottomista asiantuntijoihin. Mattilan kävijät tulevat useista eri kansallisuuksista, etnisistä taustoista ja kieliryhmistä. Kantasuomalaisia kävijöistä on noin 30 prosenttia. Kävijät ovat usein henkilöitä,

joilta puuttuu jokin perinteisemmistä miesidentiteettiä tukevista rakenteista, kuten yhteiskunnallinen asema, pysyvä sosiaalinen viiteryhmä tai vahva ammatti-identiteetti.

Mattilan toiminnallinen rakenne

Mattilan toiminnan kivijalkoja ovat 1) avoimet ovet, 2) toimintaryhmät, 3) Mattilan Aktiivit ja 4) Mattilan Parlamentti. Työntekijöiden keskeisiä tehtäviä ovat motivoiminen ja innostuksen ylläpitäminen, toiminnan edellyttämistä rakenteista huolehtiminen, vuorovaikutuksesta ja tasa-arvoisesta toiminnasta huolehtiminen, kehitysideoiden toteuttaminen sekä verkostoyhteistyön ylläpitäminen.

1. **Avoimet ovet** on kansalaistalon tärkein toimintamuoto. Se mahdollistaa kynnyksettömän osallistumisen toimintaan ja kohdatuksi sekä kuulluksi tulemisen. Mattila on auki kaikille miehille yleensä arkisin klo 14–17. Mattilassa miehet voivat lukea päivän lehdet, käydä internetissä sekä kahvitella ja keskustella muiden miesten kanssa. Lisäksi käytössä on erilaisia pelejä shakista dartsiin ja Playstationiin.
2. **Miesten toimintaryhmät** voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen. Ensimmäinen on kynnyksettömät toiminnat, joihin miehen on helppo lähteä mukaan. Esimerkkejä näistä ovat peli-illat, penkkiurheilutapahtumat, talkoot, näyttelyt ja maakuntamatkailu. Toisen osa-alueen toiminnot haastavat miestä kiinnittämään huomiota omaan kuntoonsa, terveellisiin elämäntapoihin tai haastavat uuden opetteluun. Ryhmätoimintoja ovat mm. tavoitteelliset liikuntaryhmät, kuntosaliharjoittelu, puukontekokurssit, ATK-paja sekä maahanmuuttajien kielenopetusryhmät. Kolmannen osa-alueen toiminnoissa korostuu miehiin kohdistuvien rooliodotusten purkaminen ja uudenlaisen mieskuvan luominen. Luennoin, keskusteluin ja tapahtumin lähestytään ajankohtaisia ja miehiä kiinnostavia teemoja, kuten raha, työ, parisuhde ja uskonto.
3. **Mattilan Aktiivit** ovat vapaaehtoistyöntekijöitä. Vapaaehtoisia ovat kaikki aktiivisesti Mattilan toimintaan osallistuvat miehet. Vapaaehtoisena toimimiseen ei tarvita koulutusta. Vapaaehtoiset ohjaavat ryhmiä, auttavat arjessa, osallistuvat talkoisiin, huolehtivat vieraanvaraisuudesta, vertaistulkkavaat jne.
4. **Mattilan Parlamentti** on kaikille miehille avoin toimintaa kehittävä rakenne, johon kuuluu 10-15 Mattilan miestä. Parlamentti ke-

hittää toimintaa ja on väline miesten ideoiden saamiseksi käytäntöön. Se kokoontuu 6-8 kertaa vuodessa.

Lisäksi Mattila on keskeinen osa kansalaistoiminnan verkostoa Tampereella ja on mukana Miesten Tampereessa, Tampereen miespäivillä sekä monikulttuurisuutta tai miestyötä koskevissa tapahtumissa. Verkostotyö tukee miesten osallistumista kansalaistoimintaan laajemminkin ja edistää työllistymistä ja harrastamista. Mattila toimii myös merkittävänä sosiaalipedagogisen työn ja yhteisösosiaalityön avoimena oppimis- ja kehittämissyksikkönä.

Sosiaaliset suhteet ja dialogisuus toiminnan kantavina voimina

Moninaisuus luo dialogia ja siksi kävijäkunnan monipuolisuudesta on huolehdittava. Tämän vuoksi on tärkeää, ettei toimintaan osallistuvilta edellytetä mitään ongelmaa tai erityistä elämäntilannetta. Kyseessä ei ole työttömien, isäksi tulleiden, nuorten, vanhojen tai maahan muuttaneiden miesten paikka. Sen sijaan sinne voi hakeutua kuka tahansa, joka kokee miehille suunnatun yhteistoiminnan mielekkääksi.

Ensi silmäyksellä kansalaistalon arki voi näyttää ajanvietolta vailla sen kummempaa tarkoitusta. Paikan erityislaatuisuus alkaa kuitenkin hahmottua, jos malttaa viipyä hieman pitempään. Kävijöitä on kaikista maanosista ja iältään he ovat 20–70 vuotiaita. Koulutus- ja työtaustat ulottuvat yliopistosta yrittäjyyteen ja tuotannolliseen työhön.

Erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tulevat, eri kieliä puhuvat, eri-ikäiset ja erilaista arkea elävät miehet kohtaavat, tutustuvat toisiinsa, vaihtavat ajatuksia ja kokemuksia sekä auttavat toisiaan, milloin missäkin tilanteessa. Samalla ylittävät myös jotkut ihmisiä toisistaan tyypillisesti erottavat rajanvedot ja hierarkiat, jotka liittyvät esimerkiksi varallisuuteen, työ- ja koulutustaustaan tai rasistisiin ennakkoluuloihin (esim. Ahmed 2000; Bauman 2005). Tällä tavoin Mattilassa toteutetaan setlementtiliikkeen perinteistä pyrkimystä dialogiin sekä hyvinvoinnin ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen toimimalla sillanrakentajana eri yhteiskuntaryhmien välillä (Roivainen 2004).

Rehti suomalainen rekkakuski Seppo istuu Mattilassa kahvilla. Pitkää päivää painanut kuljetusalan ammattilainen on nähnyt monenlaista. Fyysisesti raskas työ on vaatinut veronsa. Vuosi sitten mies sai aivoin-

farktin ja joutui punnitsemaan elämänsä arvot uusiksi. Onneksi on Mattila, johon voi tulla turisemaan ja ihmettelemään maailman menoa toisten äijien kanssa.

Mattila täytyy puheensorinasta, kun kaikenlaiset miehet monesta eri kansallisuudesta kohtaavat. Seppo katselee ympärilleen kahvikuppinsa äärestä ja kääntyy puoleeni hämmästellessä.

Emännällekin kotona sanoin, että eihän nämä maahanmuuttajat laiskoja ole. Mitä olen täällä Mattilassa katellut, niin kavereillahan on jatkuvasti työnhaku päällä. Koko ajan jotakin projektia vääntävät tai hakevat opiskelupaikkaa.

Niin Seppo. Kun katselee näitä maahanmuuttajakavereita, niin eikö ensimmäisenä tule mieleen, että ovat lähtöisin jostakin savimajasta. Siellä ovat olleet maata kuokkimassa.

Kyllä.

Katos tota Feresiä. Mies on ollut aikoinaan Kuwaitin televisiossa tuotantopäällikkönä.

Älä helvetissä.

Totta Mooses. Ja kiinnitäppä huomiosi tuohon nurkkapöytään. Siellä lukee Aamulehteä Barack. Hän on psykiatri. Pitänyt vastaanottoa Nairobissa. Nyt on hakupaperit vetämässä lähihoitajakoulutukseen. (Työntekijän havaintoja Mattilan toiminnasta.)

Toiminnan keskiössä on dialogisuus. Erilaisten näkökulmien olemassaolo ymmärretään pikemmin säännöksi kuin poikkeukseksi. Dialogisuuden periaate näkyy myös työntekijöiden ja kävijöiden välisessä kanssakäymisessä. Työntekijät eivät odota tietävänsä kovinkaan tarkkaan etukäteen mitä miehet toiminnalta hakevat. Sen sijaan he organisoivat dialogia edistäviä tilanteita, joissa kävijät voivat yhteistyössä toistensa ja työntekijöiden kanssa tehdä tarpeellisiksi katsomiaan asioita. (Vrt. Juhila 2006.)

Avoimessa toiminnassa kansalaistaloon voi tulla viettämään aikaa olohuonemaisessa tunnelmassa. Tavallisesta olohuoneesta tilan erottaa kuitenkin se, ettei koskaan voi varmuudella tietää, kuka istahtaa viereen hörppimään kahvia. Kahvi on itse asiassa avoimen toiminnan kulmakiviä, ja siinä kiteytyy vähäeleisesti yhteisyyttä ja yhdenvertaisuutta korostavien asioiden keskeisyys yleisestikin. Yhdessä juotu kahvi luo puitteita epämuodolliselle kanssakäymiselle ja se saattaa myös toisilleen tuntemattomat miehet osaksi yhteistä tilannetta ja porukkaa. (Vrt. Sigfridsson 2005.)

Monen kävijän kohdalla kansalaistalossa tapahtuvat kohtaamiset poik-

keavat huomattavastikin siitä, mihin he ovat arjessaan tottuneet. Joillekin miehille kohtaamisista tekee erityistä kansalaistalon monikulttuurisuus. Toisille pelkkä vastaanottavainen ilmapiiri voi näyttäytyä poikkeuksellisenä.

Dialogisuus on paljon muutakin kuin keskustelua

Mattilassa dialogisuus ymmärretään laajemmin kuin pelkkänä keskusteluna. Se on paitsi ajatusten vaihtoa, myös vastavuoroista huomioimista ja toimintaa. Parhaimmillaan Mattila avaa kävijöille sekä avarampaa ymmärrystä maailmasta, että uudenlaisia omaan ja yhteiseen elämään vaikuttamisen väyliä. Yhtäältä miehet rakentavat toisiaan kunnioittavaa yhteisöä, jossa on hyvä olla ja toisaalta yhteisöön osallistuminen voi antaa heille mahdollisuuksia vaikuttaa elämäänsä laajemminkin.

Kansalaistalossa miehet tuovat yhteen monenlaisia taitojaan ja muita resurssejaan (Yan 2005). He käyttävät intoaan ja osaamistaan toistensa hyväksi auttamalla ja tukemalla toisiaan, opettamalla toisilleen asioita tai luomalla viihtyisää ilmapiiriä. Kävijäkunnassa ilmenevät erilaiset tarpeet, kuten tarve juttuseuralle, maksuttomalle tekemiselle, vertaistuelle tai uusien taitojen oppimiselle muodostavat maaperän, jossa mitä erilaisimmat toimeliaisuuden tavat voivat antaa kokemuksen oman tekemisen merkityksellisyydestä muille ihmisille (ks. Graeber 2001).

Kahvittelun lisäksi erilaiset pelit ovat osoittautuneet oivallisiksi dialogin käynnistäjiksi. Avoimessa toiminnassa pelataan esimerkiksi lauta-, domino- ja korttipelejä, Playstationia ja pöytäjalkapalloa. Kaikki peliringsissä pelatut pelit on hankittu kansalaistaloon erään peleistä innostuneen miehen aloitteesta. Pelirinki on hyvä esimerkki siitä, miten yksittäiset kävijät voivat ottaa kansalaistaloa haltuun omista lähtökohdistaan tavalla, joka vastaa myös muiden kävijöiden tarpeisiin.

Sen lisäksi, että pelaaminen ja sen ympärille kehkeytyvä sosiaalisuus on mukavaa, miehet hyödyntävät vuorovaikutustilannetta myös henkilökohtaisempiin tarpeisiin. Niinpä pelaamisen ohessa joku miehistä saattaa kysyä muilta neuvoa arjen ongelmatilanteessa. Toinen tuo yhteiseen pohdintaan mieltään askarruttavan asian. Kolmas kaivaa taskustaan nipun paperilappuja, joille kirjoittaa pelin aikana kuulemiaan suomenkielisiä sanoja. Moni mies hyödyntääkin vapaamuotoista seurustelua kielitaitonsa kartuttamiseen.

Kielten kirjo saa aikaan myös kanssakäymisen takkuamista. Eräät useita kieliä puhuvat miehet ovatkin ottaneet asiakseen huolehtia tulkkaami-

sesta tilanteissa, joissa yhteiset sanat ovat vähissä. Mattilassa miehet voivat ottaa roolin, joka tukee muiden kävijöiden pyrkimyksiä. Usein tietotekniikkaa ymmärtävät nuoret opastavat vanhempia miehiä atk-taidoissa ja vanhemmat opastavat muissa arjen asioissa. Lavea ikäjakauma, ja siihen liittyvät erilaiset tarpeet ja resurssit, antavat mahdollisuuden kokea itsensä hyödylliseksi.

Miehiä, jotka ovat kehilleet itselleen erityisiä rooleja kansalaistalon arjessa ja toiminnassa, voi ajatella eräänlaisina yhteistoiminnan avainhenkilöinä. Heidän innostuksensa ja paneutuneisuutensa ansiosta sosiaalisuus alkaa saada selkeämpiä muotoja, joissa kytkeytyvät vastavuoroisesti yhteen useampien kävijöiden pyrkimykset. Työntekijät pyrkivät omalla toiminnallaan tukemaan näitä vastavuoroisen vuorovaikutuksen ituja.

Jännitteilläkin on sijansa

Vaikka miehet osallistuvat toimintaan erilaisista lähtökohdista ja osin erilaisin motiivein, niin kaikkia toiminnasta innostuneita miehiä kuitenkin yhdistää halu luoda sosiaalisia suhteita miesten yhteistoiminnan kautta. Usein yhteisten sävelten löytäminen tapahtuu verrattain kitkatta, mutta toisinaan kokemusten, käyttäytymisen, maailmankuvien ja miehenä olemisen tapojen moninaisuus voi myös poikia julkilausuttuja tai pinnanalaisempia jännitteitä. Erimielisyydet tai eroavaisuudet saattavat joskus hiertää, mutta niiden puntaroiminen voi tarjota myös kasvupohjaa uusille tulokulmille ja suunnata toimintaa uusille urille. (Vrt. Huttunen 2013.)

Usein jännitteiden puntaroiminen tapahtuu hiljaisesti, osana arkista kanssakäymistä. Pitkälti kyse on siitä, että miehet tietävät olevansa tilassa, jossa muiden läsnäolijoiden kokemukset ja ajatukset voivat poiketa huomattavastikin omista. Joskus jännitteisiin liittyy kuitenkin myös avointa pohdintaa. Onko soveliasta käydä juomassa ilmainen kahvi ja häipyä sanaa sanomatta? Istuuko tanssi yhtä mutkattomasti miesten yhteistoiminnaksi kuin pelaaminenkin? Tuntuuko taustojen, kulttuurien ja elämäntapomusten sekamelska joissain tilanteissa uhkaavalta?

Avoimuutta korostavassa ilmapiirissä, työntekijöiden tukiessa yhteistoimintaa ja toistuvien kohtaamisten myötä monet jännitteitä aiheuttavat huolet menettävät teränsä. Mies, joka ensi alkuun näyttää kiinnostuneen lähinnä ilmaisen kahvin kittaamisesta ja syömisestä, alkaa pikkuhiljaa tunnustellen löytää paikkansa kansalaistalon porukassa. Yhteistanssia ehdottanut mies raahaa paikalle ämyrin ja tanssinopettajan, ja pian samassa huoneessa pelataan ja tanssitaan kaikessa sovussa. Tutustumisen myötä

turhat pelot karisevat, ja maailmankatsomuksellisetkin erot on helpompi sulattaa, kun keskustelukumppaniin jo luottaa sen verran, että uskaltaa sanoa olevansa asioista eri mieltä.

Jännitteet voivat siis purkautua. Ne voivat kuitenkin myös pitää avoimen ja moniäänisen yhteisön toimintaa liikkeessä. Keskeinen toimintaa ylläpitävä jännite on syntynyt miesten yhteistoiminnan painottamisen ja kansalaistaloon tiensä löytävän epämääräisen moninaisuuden välille. Miesten yhteistoiminta ja yhteisöllisyys koetaan tärkeäksi, mutta toisaalta useille miehille nimenomaan kävijäkunnan monipuolisuus tekee toiminnasta antoisaa. Ajatus yhdistävästä miehenä olemisesta sekä yhteisöllisyyden painottaminen neuvottelevatkin kansalaistalon arjessa monien erojen, kuten erilaisten toimintaan liittyvien odotusten tai miehenä olemisen tapojen kanssa. Viimekädessä työntekijöiden kontolla on huolehtia hedelmällisestä tasapainosta näiden eri puolten välillä, tukea yhdenvertaista dialogisuutta edistäviä elementtejä ja purkaa dialogisuutta haittaavia hierarkioita.

Kohti uudenlaista miestyötä

Pelkkä miessukupuolisuus nähdään tasa-arvokeskustelussa usein etuoikeutena suhteessa naiseen. Vaikutusvaltaisten miesten asemaa tarkastellessa kompastutaan kuitenkin helposti hyvinvointiharhaan. Huipulla olevien miesten hyväosaisuus otetaan perusteeksi olettaa, että miessukupuolisuus ylipäänsä takaisi etuoikeutetun aseman yhteiskunnassa. Mies on yhteiskunnassamme yhtä aikaa sekä huipulla että pohjalla (Ohisalo 2016).

Mattilassa miehenä olemista on lähestytty uudenlaisesta näkökulmasta: vapaana määritteistä, kuten ”johtaja” tai ”maahanmuuttaja” ja leimoista kuten ”lyövä” tai ”eronnut”. Määritteiden sijaan yhteyttä on haettu avoimen vuorovaikutuksen, sosiaalisten suhteiden ja resurssien vaihdon kautta. Koska kaikkia kävijämiehiä puhutellaan etunimellä, esimerkiksi koulutukseen tai ammattistatukseen perustuva asema karisee jo ulko-ovella. Mattilan mallin mukainen statukseen, elämäntilanteeseen, ikään tai etniiseen taustaan perustumaton miestyö on uraauurtavaa. On hyvin erityislaatuista, että Mattilassa yksi ainoa kävijöitä yhdistävä tekijä, miessukupuolisuus, on riittänyt dialogisen toiminnan ja yhteenkuuluvuuden perustaksi, ja koko mattilalaisuuden lähtökohdaksi.

Perinteisessä miestyössä mies nähdään usein ongelmana ja se sisältää pitkälti kriisi- ja sosiaalipalveluja, joissa työntekijä on auttaja ja asiakas autettava (Peitsalo 2008). Kärjistetysti ilmaisten asiantuntijat auttavat rep-

panoita ongelmissaan. Mattilassa mies ei ole ongelma, vaan jokainen mies on arvokas voimavara, jota Mattilan hyvinvointia tukeva ilmapiiri ruokkii kasvamaan täyteen potentiaaliinsa.

LÄHTEET

- Addams, J. 1905. *Democracy and Social Ethics*. New York: The MacMillan Company. Reprinted.
- Ahmed, S. 2000. *Strange Encounters: Embodied Others in Post-Coloniality*. London: Routledge.
- Bauman, Z. 2005. *Work, Consumerism and the New Poor*. Maidenhead: Open University Press.
- Freire, P. 2016. *Sorrettujen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Graeber, D. 2001. *Toward an Anthropological Theory of Value: The False Coin of Our Own Dreams*. New York: Palgrave.
- Huttunen, L. 2013. Improvisointi, kitka ja kulttuurin käsitteellistäminen. Teoksessa M. Lehtonen (toim.) *Liikkuva maailma: liike, raja, tieto*. Tampere: Vastapaino, 245–260.
- Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina: sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Kaakinen, J., Törmä, S., Huotari, K. & Inkeroinen, T. 2003. RAY:n rahoittaman huumeiden vastaisen työn ja matalan kynnyksen palvelujen merkitys. Avustustoiminnan raportteja 10. Helsinki: Sosiaalikehitys Oy.
- Ohisalo, M. 2016. Sukupuoli ja eriarvoisuus. Esitys Diak Areenassa 20.10.2016.
- Peitsalo, P. 2008. *Miesryhmät – teoista sanoihin*. Helsinki: Miessakit ry.
- Roivainen, I. 2004. Setlementti välissä olemisen tilana. Teoksessa T. Helne., S. Hänninen & J. Karjalainen (toim.) *Seis yhteiskunta – tahdon sisään!* Jyväskylä: SoPhi, 149–165.
- Ronnby, A. 1986. *Sosiaalityön perustelut*. Helsinki: Otava.
- Sennett, R. 2004. *Kunnioitus eriarvoisuuden maailmassa*. Jyväskylä: Gummerus.
- Sigfridsson, I. 2005. *Självlara drycker? Kaffe och alkohol i social samvaro*. Göteborg: Bokförlaget Arkipelag.
- Yan, Y. 2005. *The Gift and Gift Economy*. Teoksessa J. Carrier (ed.) *A Handbook of Economic Anthropology*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 246–261.

